

Стан забезпечення доступності контрольованих лікарських засобів для хронічнохворих пацієнтів в Україні

Коваль О.В., юристка, національний експерт з питань наркополітики та паліативної допомоги

Декларування обов'язків держави щодо забезпечення здоров'я населення

Конституція України статтею 3 визнає, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю»¹.

Одночасно статтею 24 Конституція визначає рівність конституційних прав та свобод громадян, стверджуючи, що «Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками»¹.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Фінансове забезпечення охорони здоров'я

- ▶ Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» статтею 12 стверджує, що «Охорона здоров'я – один з пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію. Державна політика охорони здоров'я забезпечується бюджетними асигнуваннями в розмірі, що відповідає її науково обґрунтованим потребам, але не менше десяти відсотків національного доходу».¹
- ▶ Паліативна допомога надається **безоплатно** за направленням закладу охорони здоров'я, в якому пацієнтові надавалася вторинна (спеціалізована) чи третинна (високоспеціалізована) медична допомога, з яким укладено договір про медичне обслуговування населення.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Гарантії лікування

- ▶ Кожен громадянин має право на безоплатне отримання у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медичної допомоги.¹
- ▶ Держава гарантує громадянам України... надання необхідних медичних послуг та лікарських засобів за рахунок коштів **Державного бюджету України** на умовах та в порядку, встановлених законодавством.¹
- ▶ У разі порушення законних прав і інтересів громадян у сфері охорони здоров'я відповідні державні, громадські або інші органи, підприємства, установи та організації, їх посадові особи і громадяни зобов'язані **вжити заходів щодо поновлення порушених прав, захисту законних інтересів та відшкодування заподіяної шкоди.**¹

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

Забезпечення лікарськими засобами у разі амбулаторного лікування

З метою забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, усунення множинності рішень щодо безоплатного і пільгового відпуску лікарських засобів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення, Кабінет Міністрів України своєю Постановою визначив, що безоплатно і на пільгових умовах відпускаються лікарські засоби, які зареєстровані в Україні в установленому порядку та включені до галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я, для лікування певних категорій захворювань.¹

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

Перелік категорій захворювань, у разі амбулаторного лікування яких лікарські засоби відпускаються безоплатно¹

- ▶ Онкологію;
- ▶ Гематологію;
- ▶ Діабет (цукровий і нецукровий);
- ▶ Ревматизм та ревматоїдний артрит;
- ▶ Пухирчатку;
- ▶ Системний гострий вовчак;
- ▶ Системні, хронічні, тяжкі захворювання шкіри;
- ▶ Сифіліс, Лепру;
- ▶ Туберкульоз;
- ▶ Аддісонову хворобу;
- ▶ Гепатоцеребральну дистрофію;
- ▶ Фенілкетонурію;
- ▶ Шизофренію та епілепсію;
- ▶ Психічні захворювання;
- ▶ Стан після операції протезування клапанів серця;
- ▶ Гостру переміжну порфірію;
- ▶ Муковісцидоз;
- ▶ Тяжкі форми бруцельозу;
- ▶ Дизентерію;
- ▶ Гіпофізарний нанізм;
- ▶ Стан після пересадки органів і тканин;
- ▶ Бронхіальну астму;
- ▶ Хворобу Бехтерева;
- ▶ Міостенію;
- ▶ Міопатію;
- ▶ Мозочкову атаксію Марі;
- ▶ Хворобу Паркінсона;
- ▶ Інфаркт міокарду (перші 6 місяців);
- ▶ Дитячий церебральний параліч;
- ▶ СНІД, ВІЧ-інфекція
- ▶ Післяопераційний гіпотиреоз;
- ▶ Гіпопаратиреоз;
- ▶ Вроджену дисфункцію кори наднирників.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

Проблема 1 забезпечення безоплатного відпуску лікарських засобів для амбулаторного лікування

«Відпуск лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах у разі амбулаторного лікування осіб провадиться аптеками за рецептами, виписаними лікарями лікувально–профілактичних закладів за місцем проживання цих осіб.»¹

А) Держава не створила належної мережі аптек, рівномірно доступних населенню, які б могли відпускати контрольовані лікарські засоби.

Б) Реформа системи охорони здоров'я передбачила можливість надання медичних послуг сімейними лікарями, які є фізичними особами–підприємцями та мають ліцензію на медичну практику. Проте, вони не є закладами охорони здоров'я, тому фінансова потреба у ліках населення, яке обслуговується такими лікарями, формально може не враховуватися при складанні місцевих бюджетів, а у сільських та віддалених місцевостях крім як у таких лікарів отримати допомогу населенню ніде.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

Проблема 2 забезпечення безоплатного відпуску лікарських засобів для амбулаторного лікування

«Витрати, пов'язані з відпуском лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах, провадяться за рахунок асигнувань, що передбачаються державним та місцевими бюджетами на охорону здоров'я¹».

А) Тобто місцеві органи влади повинні мати загальну методику обрахування потреби при лікуванні визначених категорій захворювань, якої зараз немає.

Б) Крім того, ніхто не перевіряє, чи правильно обрахував керівник закладу охорони здоров'я кількість необхідних лікарських засобів (а відповідно і необхідні на них кошти), чи передбачив необхідність використання різних медичних препаратів з тих, що рекомендовані протоколом лікування, чи орієнтувався лише на дешевший.

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

Контроль за вартістю лікарських засобів, що використовуються при амбулаторному лікуванні

Ліки, що покриваються за кошти державного бюджету входять до програми «Доступні ліки». На ці ліки ціни чітко зафіксовані, включаючи роздрібну ціну в аптеці. Жодна аптека не має права їх штучно підвищувати. Проте, ця програма включає лише препарати для лікування хворіб серця, діабету чи бронхіальної астми та не передбачає використання контрольованих лікарських засобів.¹

Інші ліки можуть вільно реалізовуватись в аптеках за ринковими цінами.²

1. <https://moz.gov.ua/dostupni-liky>
2. <https://moz.gov.ua/article/health/jak-reguljujutsja-cini-na-liky-v-aptekah>

Що означає для пацієнта відсутність контролю за вартістю лікарських засобів, що використовуються при амбулаторному лікуванні

Аптека №6 ІНТЕРХІМ
Одеса, вул. Генерала Петрова, 26
Показати контактні дані

Назва препарату	Ціна
МОРФІНА СУЛЬФАТ табл. 0,01 г бл. №10 ІНТЕРХІМ ОДО (УКРАЇНА ОДЕССА)	24.50 грн
МОРФІНА СУЛЬФАТ табл. 0,01 г бл. №50 ІНТЕРХІМ ОДО (УКРАЇНА ОДЕССА)	116.00 грн

Ліки України
Відчинено до 20:00
вул. Івана Мазепи 55-А, Чернігів
Як потрапити

Морфіну сульфат табл. 0,01 г №50
інтерхім (україна, одесса) 136.42

Забронювати

Тобто різниця цін становить понад 17%

1. <https://mypharmacy.com.ua/ua/Morfina-Sulfat>
2. <https://tabletki.ua/uk/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%84%D0%B0%D1%82/pharmacy/chernigov/>

Що означає для пацієнта оплата лікарських засобів при амбулаторному лікуванні

Потреба у знеболенні пацієнта з онкологічним захворюванням без проривного болю:

3 таблетки*6 разів на день (немає пролонгованих форм)*30 (днів на місяць) = 540 таблеток.

В первинні упаковці 50 таблеток, тому це 11 упаковок (упаковку неможна ділити)

В Одесі це:

11 уп.*116 грн. за упаковку = 1276 грн.

У той же час у Чернігові це

11 уп.*136,42 грн. за упаковку = 1500,62 грн.

1. <https://mypharmacy.com.ua/ua/Morfina-Sulfat>
2. <https://tabletki.ua/uk/%D0%9C%D0%BE%D1%80%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%84%D0%B0%D1%82/pharmacy/chernigov/>

Обрахування рівня бідності

- ▶ Міжнародний показник крайньої бідності 1,9\$ (Паритет купівельної спроможності) в день не дає розуміння масштабів бідності в Україні¹, оскільки держава використовує національну межу бідності — загальний прожитковий мінімум, який у 2021 році складає 2393 грн² (для осіб, що втратили працездатність — 1934 грн).
- ▶ Тобто онкохворий пацієнт, який втратив працездатність, має витратити лише на один препарат (за умови мінімального споживання) в Одесі 1276 грн, або 66 % усіх коштів; в Чернігові 1501 грн. На життя йому лишається:
  - в Одесі 658 грн. (близько 25\$) або 0,83\$ в день для задоволення усіх потреб;
  - в Чернігові 433 грн. (близько 16\$) або 0,54\$ в день для задоволення усіх потреб.

1. <https://www.unicef.org/ukraine/stories/poverty-equal-opportunities>;

2. <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/>

Пропонується передбачити у проекті Стратегії наркополітики на період до 2030 року

- ▶ розроблення та прийняття відповідно до принципів ВООЗ стандартів та клінічних протоколів надання паліативної допомоги;
- ▶ запровадження електронної системи обліку призначень та видачі наркотичних лікарських засобів;
- ▶ системне проведення національної оцінки потреби у паліативній допомозі та необхідних наркотичних лікарських засобах, передусім для полегшення болю;
- ▶ запровадження методик розрахунків потреб в препаратах за відповідними нозологіями, у тому числі при лікуванні хронічних захворювань;
- ▶ перспективне формування державного замовлення на закупівлю лікарських засобів, які містять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, у тому числі при амбулаторному лікуванні.

